

РЕЦЕНЗИЯ

**от проф. д.пс.н. Веселин Костов Василев
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”**

на дисертационния труд за присъждане на образователната и научна степен „Доктор” в професионално направление 1. 3. Педагогика на обучението по..., докторска програма „Методика на обучението по химия”

Автор: Весела Найденова Тодорова

Тема: МОТИВАЦИЯ НА УЧЕНИЦИ ЗА ИЗУЧАВАНЕ НА ХИМИЯ

**Научни ръководители: проф. д-р Адриана Тафрова,
доц. д-р Милена Кирова**

1. Общо описание на представените материали и докторанта

Със заповед № РД 38-105/17.02.2021 г. на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски” съм определен за член на Научното жури за защита на дисертационния труд на Весела Найденова Тодорова, задочен докторант, на тема „Мотивация на ученици за изучаване на химия”, за присъждане на образователна и научна степен „доктор” по професионално направление 1. 3. Педагогика на обучението по..., докторска програма „Методика на обучението по химия”.

Научни ръководители на дисертацията са проф. д-р Адриана Тафрова-Григорова и доц. д-р Милена Иванова.

Представеният от Весела Тодорова комплект материали на хартиен и електронен носител е в съответствие с изискванията на Правилника за развитие на академичния състав и включва всички предвидени и необходими документи.

Докторантът Весела Тодорова е добре образован и професионално подготвен специалист в областта на преподаването на химията, готов за изработването и защитата на дисертационен труд в тази област.

2. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Темата на рецензираната дисертация е несъмнено актуална и значима както теоретично, така и практически, тъй като успешното изпълнение на всяка човешка дейност е зависимо в решаваща степен от подходящата мотивация към нея. Авторката привежда данни, според които в последните години по света се наблюдава трайно понижаване на интереса на младите хора към изучаването на

природните науки, в частност към химията. Това предопределя необходимостта от задълбочено и конкретно изучаване на причините, както и възможните пътища за изход от неблагоприятната ситуация.

Докторантът е конкретизирал изследователския си замисъл в точно формулирани изследователски задачи и набор от интересни изследователски хипотези. Така е очертана рамката на интересен и сериозен изследователски проект за проучване на избрания проблем.

3. Познаване на проблема

Сред открояващите се достойнства на рецензираната дисертация е впечатляващата компетентност на докторанта, която заедно с очевидната ангажираност с изследвания проблем свидетелства за доброто познаване на проблема. Проявява похвалната ориентация и начетеност в обширната и сложна психологическа традиция в изследването на мотивацията, водещите психологически теории са представени задълбочено и систематично, така че и при най-придирчивото проследяване на изложението и опитният психолог трудно ще открие липсата на някои от стойностните и влиятелни психологически крнцепции за мотивацията. Обзорът не е демонстрация на самоцелна ерудиция, а е целенасочено полагане на теоретичните основи на последващото собствено емпирично изследване. На няколко пъти докторантката умело трансформира теоретични постановки, които се отнасят към трудовата мотивация, като ги адаптира към изследваните от нея проблеми на учебната мотивация.

4. Методика на изследването

Подборът и конструирането на изследователските методи е също силна страна и съставка на дисертационната разработка. Весела Тодорова е подбрала набор от подходящи и адекватни изследователски инструменти, като изборът е направен между цяла дузина тестове, разработени в различни страни. Чрез този инструментариум коректно се реализира изследователския замисъл, а по отношение на основните използвани тестове докторантката е извършила необходимите процедури по адаптацията и валидизацията им към условията у нас.

Много похвали заслужава използването на качествени методи за изследване – интервю с учители по химия, наблюдаването на уроци по химия, изследване на отделни случаи. Тъкмо тези методи, според моето скромно мнение, имат потенциал да ни предложат най-автентичната картина за мотивацията на учениците.

Следва да отбележим, че самостоятелната работа на докторантката по подготовката на някои от инструментите за прилагане в български условия, както и създаването на оригинално (авторско) полуструктурирано интервю повишава приносната стойност на цялостната разработка.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд на Весела Тодорова съдържа 168 стр. основен текст и пет приложения, съдържащи инструментариума на изследването, както и статистически данни. Текстът на дисертацията е разпределен в увод, три глави и заключение, емпиричните данни са организирани в 20 таблици (плюс още 10 в приложението) и 12 фигури, а използваната литература включва общо 298 заглавия – 39 на кирилица и 259 на латиница.

В първа глава се съдържа обширен обзор, който задълбочено анализира разнообразните теории за мотивацията и логично и коректно подготвя собственото изследване на докторанта.

Втората глава е посветена на подготовка и организация на собственото емпирично изследване, като строгия лаконичен дизайн е заменен с подробно аналитично изложение на методите, които са използвани, съпътствано с подробно описание на тяхната специфика, възможности (предназначение), процедурите по валидизацията и др. п.

В трета глава са изложени резултатите от изследването, като са представени описателно, част от тях в конкретния им вид, като докторантката не се е увличала в прилагането на самоцелна и сложна статистика, а ги е анализирала съдържателно, следвайки логиката на изследователските задачи.

Ще открия няколко интересни моменти в анализа на емпиричните резултати. Много уместно е съпоставянето на мотивите за изучаване на химия между разграничените извадки от ученици според предпочитаните от тях бъдещи професии – свързани с химията, свързани с други природни науки, с хуманитарни науки и др. Резултатите, получени при тези съпоставки са интересни и от тях могат да се извлекат полезни за образователната практика поуки и препоръки.

Съотнасянето на самооценката на мотивите от самите ученици и оценките-мнения на техните учители следва една от основните изследователски цели. Отново резултатите са интересни и показателни – между учениците и учителите се наблюдават различия и разминавания, като, разбира се, има и съвпадение в някои от техните позиции.

Сред привличащите вниманието резултати от изследването е откритата тенденция по-младите ученици да са по-мотивирани при изучаването на химия от по-големите ученици, т. е. с нарастването на възрастта мотивацията намалява; тази тенденция трябва да се анализираспециално и по-задълбочено да се проучи. Ще си позволя да споделя свой вариант за нейното обяснение: по-големите ученици все повече се интересуват от практическия смисъл и приложението на знанията в живота, а в случая обучението по химия в нашите училища не удовлетворява тази тяхна потребност. Ще покания докторантката да изрази своето отношение към това мнение в обсъждането на дисертацията.

Може да се прецени, че представеното в дисертацията цялостно изследване свидетелства, че Весела Тодорова притежава висока изследователска култура, владее нужните умения за замисляне и осъществяване на самостоятелни изследвания в областта на образователната проблематика.

6. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Заключението на работата представя в синтезиран вид резултатите от изследването и отговорите, които се дават на поставените въпроси. На основата на получените резултати са предложени и препоръки за образователната практика, както и някои насоки и перспективи за нови изследвания.

Формулираните приноси имат теоретико-приложен характер и следва да бъдат признати за основателни и да бъдат приети. Според моето мнение най-висока стойност имат 2-ри, 3-ти и 4-ти приноси. Дисертационният труд, представен от Весела Тодорова на защита, напълно покрива общоприетите изисквания за научна и практическа значимост.

7. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Весела Тодорова е публикувала 3 статии по темата на дисертацията в научни издания (една самостоятелно и две в съавторство), а чрез участие на 9 научни форуми (някои от тях – в чужбина) е представяла на вниманието на заинтересованата научна общност своите търсения и резултатите от тях. Така съдържанието на дисертационния труд е апробирано успешно.

8. Лично участие на докторантката

Няма никакви основания да се съмняваме, че дисертационната разработка е лично дело на докторанта.

9. Автореферат

В автореферата е представено пълно, точно и достатъчно подробно най-важното от съдържанието на дисертационната разработка.

10. Критични бележки и препоръки

Могат да се забележат някои текстови (тематични) повторения, а част от емпиричните данни са „разказани“ поотделно и конкретно, вместо да се представят и обобщен вид. Следва обаче да се отчете, че голяма част от тези данни са получени с помощта на качествени методи, поради което в този начин на представяне има резон.

Като цяло тези незначителни слабости не променят общата положителна оценка за работата, тъй като в нея решително преобладават сериозните достойнства.

11. Лични впечатления

Нямам лични (преки) впечатления от докторанта, но косвените ми впечатления от неговата продукция-дисертация са безусловно положителни.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Весела Найденова Тодорова напълно изпълнява своето квалификационно предназначение – да докаже високия теоретичен и изследователски потенциал на докторанта. Високото равнище на цялостната теоретико-приложна разработка е в пълно съответствие с изискванията на ЗРАСРБ и националния правилник за приложението на закона. Поради това оценявам дисертацията безусловно положително и **предлагам на уважаемото Научно жури да присъди на Весела Найденова Тодорова образователната и научна степен „Доктор”** в професионално направление „Педагогика на обучението по...”.

17. 04. 2021 г.

Рецензент:
/Проф. д.пс.н. Веселин Василев/